

MILAN VINCETIČ

Josip Osti: *Veronikin prt*, Študentska založba, Ljubljana 2002 (zbirka Beletrina).

Morda gre za naključje naključij, da je tudi Ostijevi materi ime Veronika kot svetopisemskemu dekletu, ki je na šesti križevi postaji obrisala s prtom, morda robčkom, Kristusove potne srage; in glej čudo vseh čudes, v prt se je odtisnil Odrašenikov obraz. Podoben refleks je v drugi Ostijevi slovenski pesniški zbirki: v čudežni prt, ki ga je izvezla njegova mati, so se odtisnile sinove podobe in postaje iz njunega skupnega življenjskega vrta, torej niz slik, od dolgolasega dečka do "zaljubljenca v knjige in ženske, ki je zazrt v zvezde, /.../ avtorja več knjig pesmi in zgodb, tudi o njej, ki jo drži za roko, s katero je dan in noč vpletala svoje življenje v mrtvaški prt, na katerem je vsako drevo in vsaka roža iz tomajskega vrta, ki ga ni nikdar videla".

Tudi Ostijeva mati Veronika je šla skozi svojo sarajevsko kalvarijo, ki jo je, seveda kot njega, zaznamovala in odplavila: njega, edinega sina, nekam na sever, o katerem je sanjal pri učnih urah v naravi, njo pa na temno stran, daleč od tomajskih večerov, kraških pejsažev in obiskov prijateljev ter vonja kože njegove druge žene, zaradi katere je vse v "njem in zunaj njega magično in mistično".

Temni odbleski komaj zaceljene bosanske vojne, ki se v prejšnji zbirki odslikavajo mnogo močnejše in tudi obtožujoče (gre v bistvu za obtožbo človeka kot zveri) kot v tej knjigi, ki jo je pomenljivo podnaslovil *Tomajske ne himne ne elegije*, prinikajo kot trpko oziranje proti bivšemu domu, od katerega hrani, seveda poleg s temnim obrobljenih pokrajin in obrazov v glavi, le danes neraben ključ. Njegov nekdanji dom, ki so mu že zdavnaj zamenjali

ključavnico in v katerem danes stanujejo drugi ljudje, je v pribeglost vrnjena slika, zaradi katere ga odnaša v druga dva domova: ali v njegov sedanji fizični kraški dom ali "do temnice jezika, v kateri se edino počuti svobodnega".

In to tako svobodnega, da vedno znova ostaja "tak, kakršen sem", zato "pesni le o svojih izkušnjah in doživetjih", kar je glavna odlika njegove poezije. Josip Osti namreč nikoli ne umetniči, se poigrava ali pretirava z jezikom, ob prebiranju njegovih pesmi imaš vtis, da je pred tabo pesnik-pripovedovalec-izpovedovalec, ki nagovarja s svojo čisto narativnostjo, z mehkim, lirsko obarvanim jezikom, ki se od daleč, vsaj meni se tako zdi, zasniva, čeprav to nerad prizna, v njegovi materinščini. Povedni, umirjen ritem, česte ponovitve, ki delujejo ali kot refreni ali nekakšna miselna križišča, končni obrati ter niz nevsiljivih živih podob kratkomalo začarano povedejo bralca, pa naj bo še tako izbirčen, v "njun tomajski vrt ljubezni in uživanja ali natančneje v peklenko veseli kupleraj". Torej v na videz igriv, v srčiki pa malce tožen kraški mikrokozmos, v pogled zrelega moškega na telo svoje žene ali na "pogovor" z mrtvimi pesniki, bolje rečeno književniki, pa naj gre za Alekso Šantića, Lorco, Borgesa, Kiša, dragega sarajevskega Izeta Sarajlića ali Nelly Sachs, ki ga (pa tudi bralca) nagovarjajo kot enakovredni sogovorci tako z močjo svoje besede kot s svojo tragično usodnostjo. Sam namreč pravi: "Največkrat se pogovarjam z mrtvimi. ... / Predvsem s pesniki in pisatelji. ... / In vse pogosteje / ne v umirajočem maternem jeziku, temveč v jeziku mrtvih pesnikov, ki oživlja / v mojih pesmih".

Ena najpretresljivejših, seveda poleg *Šel sem gor in dol po stopnicah tvojih verzov, ljubimec smrti, Federico Garcia Lorca*, je zame pesem *Kafka je pisal tudi mojemu očetu*, v kateri ne razkriva le Kafkovega travmatičnega odnosa do očeta, ki je od daleč podoben njegovemu, temveč portret svojega očeta preraste z ljubezenskim naklonom do ljubljene osebe, ki ji je "z rokami, ki dišijo po smrti, položil glavo v naročje". Prav navedeni verz priča, kot ugotavljata recenzent Urban Vovk in Milan Dekleva v poetičnem *Eseju o dotiku*, da v njegovi zbirki, ki jo sicer preveva vitalizem in čudenje in zrenje nad za mnoge neopaznimi življenjskimi radostmi v "njunem vrtu ljubezni", "sladko neprenehoma prehaja v trpko in obratno" (U. Vovk) in da je "prt, vezen iz besed, vedno svatbeni in mrtvaški" (M. Dekleva). Ali kot pravi sam pesnik: "V pesmih vse raste in umira hitreje kot v življenju."

Kljub pokrajinam, ki jih Osti vedno znova pozida z ljubeznijo, "ki je slovnica in slovar njegovega jezika", je skoraj povsod moč čutiti temnejše tone in glasove, v katerih se da slutiti trpkost poslavljanja in staranja. V pesmi *Včasih vidim kraško pokrajino z Van Goghovimi očmi* se "barve spremenijo v zvoke, neslišna svetloba (pa) v nevzdržno bolečino". Ali še bolje: v pomenljivi pesmi *Ljubezen me je naredila pesnika* pravi, da ga je "ljubezen naredila pesnika. ... / Ljubezen, ki mu je dala moči, da ne spi / noč za nočjo ter v dnevnik nespečnosti zapiše na tisoče žalostnih pesmi / o življenju in, upam, vsaj eno veselo pesem / o smrti". Kakšna je torej vesela pesem o smrti? Je to radost slovesa ali posmehljiv naklon? Prej slednje, čeprav ironija ne deluje "nič kaj veselo".

V njegovem tomajskem vrtu, ki ima vonj ali prekmalu umrlega pesnika ali "matere burje in njenih hčera", v katerem tudi trebi plevel z bajonetom iz prve vojne, se življenje primika in odmika, letni časi barvajo zdaj naravo zdaj zvon duše, pesmi pa vse to beležijo s tisto natančnostjo, čutnostjo in strašljivostjo, ki je lastna le "izgubljenosti v temnem gozdu jezika, v katerem se še dolgo počuti doma". Ali kot sam pravi: "Nekoč, v mladosti, sem pisal pesmi, ki so / dišale po rožah. /.../ Danes, / v starosti, sadim rože, ki dišijo po mladostnih pesmih ...". Pesnik torej, kot pravi Milan Dekleva v že omenjenem eseju na koncu knjige, "vrtnari in vrtnari, ne izkoplje zaklada, vrtnari in vrtnari, zaseje skrivnost, ki postane – tam zunaj, na prepihu časa – njegov pomen".

Govorice njegovega vrta, rastlinja, telesa njegove žene, zvezd nad Krasom, ki ga spominjajo na potne kapljice na čelu Luisa Armstronga, so torej tisti narek in zarek, ki vstopa v njegov jezik kot barve na nikoli posušeno slikarjevo paleto, barve, ki se ne mešajo same niti po naključju, temveč po intuiciji slikarjeve roke, ki skrbno odbira in nanaša odtenke na vedno sveže platno: na njem je moč skozi impresivno-ekspresivni nanos notranjih ali kraških pejsažev, ki so pobarvani tudi s krvjo, zaznati dvoje jasnih figur v prvem planu, ki "dan in noč zidata in zidata hišo, čeprav se zavedata, da gradita jutrišnje ruševine". Njuna hiša je seveda hiša – otok, na katerem se "držita za roke od takrat, ko sta se spoznala ... tudi v postelji in spanju", pa vendar ji ne uide, da se bo zdaj zdaj chagallovsko vzpela v nebo ali se sesula kljub soncu, "ki je hostija mojega prvega in zadnjega obhajila".

Zavedanje o minljivosti vsega zemeljskega, ki se mu upirata tako, "da sta samo še bolj objeta", je tisti ornament, bolje rečeno arabeska na Ostijevem prtu, ki sta jo izvezla skupaj z materjo Veroniko, je torej tisti obraz, tako človeški kot poezije, ki zre v bralca kot v sogovornika s svojo iskreno prepričljivostjo in poltihim glasom, ki je na meji toplega šepeta. V Ostijevih pesmih namreč ni krikov, četudi bi marsikdaj moral dvigniti glas, pa naj gre za kraške jame, v katerih so kosti iz minule vojne, ali za druge človeške sedanje ali že minule hudobije; ne, iz Ostijevih pesmi veje pomirjenost zrelega izpovedovalca, ki so mu odveč lovorovi venci, želi si le, kot pravi v zadnji pesmi *Nočem lovorjevih vej, spletenih v venec zmage*, "lovorjevega drevesa v vrtu, za katerega ne ve, ali je v vrt prišlo iz njegovih sanj ali v njegove sanje iz vrta, ki jim mejo določa le njegova pesem".

In njegova pesem so tako sanje kot resničnost, tako oblaki kot lastovice na žicah – izgledajo kot notni zapis na modrem papirju neba, njegova pesem je tako prt kot vrt, odklenjen za vsakršnega dobronamernega obiskovalca, predvsem pa tistega, ki zna pritisniti uho na od nekdanj molčeče stvari, torej tudi na telo in prsi poezije, odzvanjajoče v tej zbirki s toni, ki vnašajo v začaranost in odčaranost nad življenjem takó milino kot nemirnejše, a nikoli prekipevajoče in presilne zvoke. Zbirka torej, ki mora biti skupaj z "mlajšim bratom", *Kraškim Narcisom*, vsakemu ljubitelju dobre poezije zmeraj na dosegu roke.